

Antonisz:
Technika
jest dla
mnie
rodzajem
sztuki

Zachęta – Narodowa
Galeria Sztuki
22.01–17.03.2013

Antonisz:
Technology
for Me
Is a Form
of Art

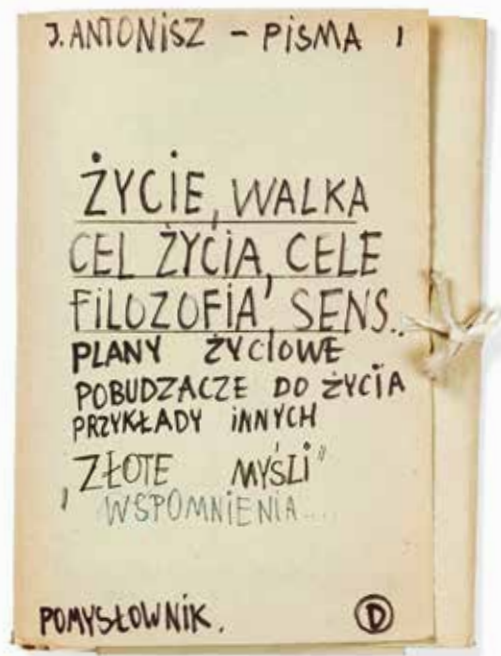
Zachęta – National
Gallery of Art
22nd January–
17th March 2013

Hand-

Fragment oryginalnej taśmy non-camerowej, *Polska Kronika Non-Camerowa* nr 4, 1982 / Fragment of the original non-camera film, *Polish Non-Camera Chronicle* No. 4, 1982

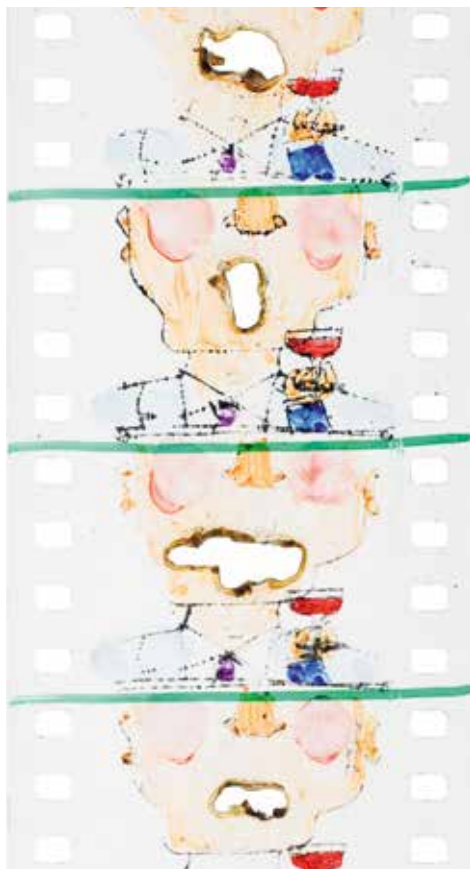
Życie, walka, cel życia, cele, filozofia, sens..., pomysłownik D, 1972 / *Life, Struggle, Goals in Life, Goals, Philosophy, Sense...*, ideabook D, 1972

Drażniący oko, pulsujący, rozdrżany obraz, chropawy, zgrzytliwy dźwięk muzyki wydrapywanej na taśmie, wreszcie charakterystyczny głos lektorki, która, niekiedy z zająknięciami, odczytuje tekst najeżony paranaukowym słownictwem i neologizmami. To wszystko składa się na niepowtarzalną estetykę filmów Juliana Antonisza, takich jak *Fobia*, *Jak działa jamniczek*, *Ostry film zaangażowany* czy *Dziadowski blues*.

Wyraźne odwołania współczesnych młodych artystów do twórczości Antonisza, duży entuzjazm, z jakim przyjmowane są jego filmy podczas organizowanych co pewien czas przeglądów, wreszcie niezwykła ich popularność w internecie sprawiają, że dziś uchodzić on może za jednego z najbardziej rozpoznawalnych twórców polskiej szkoły animacji. Paradoksalnie jednak jego dorobek widziany jako całość – zasługujący na miano dzieła totalnego – pozostaje nieznan.

Fragment oryginalnej taśmy non-camerowej, *Polska Kronika Non-Camerowa* nr 4, 1982 / Fragment of the original non-camera film *Polish Non-Camera Chronicle* No. 4, 1982

Wystawa przygotowana przez Zachętę, Muzeum Narodowe w Krakowie oraz Filmotekę Narodową jest pierwszym tak obszernym pokazem obejmującym wszystkie dziedziny działalności Juliana Józefa Antoniszczaka (Antonisza) – współzałożyciela legendarnego Studia Filmów Animowanych w Krakowie, reżysera eksperymentalnych animacji, ale także konstruktora, muzyka i wynalazcy. Oprócz prezentacji bogatego, znanego szerszej publiczności jedynie wycinkowo dorobku filmowego Antonisza, wystawa koncentruje się na ukazaniu nie mniej fascynującego warsztatu artysty.

„Mam w domu pomysłownik, gdzie spisuję wszystkie pomysły, a potem, kiedy przychodzi moment, że trzeba robić film, to się wyciąga taki pomysł, piszę scenariusz, rozbudowuję...”. Pomysłowniki (gromadzone i segregowane na przestrzeni kilkudziesięciu lat zbiory notatek, „złoty myśli”, wycinków z gazet, projektów maszyn), które sam Antonisz opisuje jako istotny element metody twórczej, stanowią swoiste dzieło życia, a tym samym punkt wyjścia dla całej wystawy. Od „ciekawostek zapładniających”, poprzez zapisy pomysłów literackich, kompozycji muzycznych, aż po notatki dotyczące własnego zdrowia, kolejnych kuracji, diet – archiwum artysty obejmuje wszystkie dziedziny jego życia i twórczości. Prezentowany wybór zapisków i szkiców daje rzadką okazję prześledzenia (czasem bardzo precyzyjnego) procesu twórczego – od spisanego na świstku papieru pierwszego pomysłu filmu lub maszyny, po kolejne etapy realizacji.

„Film rysunkowy skończył się z chwilą wynalezienia kamery filmowej. Stał się reprodukcją, przestał być hand-made, rękodziłem (...)” – notował około 1979 roku artysta. Dwa lata wcześniej w związku z prapremierą *Słońca* – pierwszego filmu w całości wykonanego techniką non-camerową, Antonisz sformułował *Manifest Artystyczny Non Camera*. Przedstawił w nim swój program i wizję kina artystycznego, a także objaśnił własną koncepcję filmu non-camerowego. „Ręcznie rysowane i malowane obrazy na

taśmie filmowej 35 mm dają nieosiągalne metodami fotograficznymi wyrazistość, kontrast i siłę koloru. Wibrowanie koloru podkreśla bliskość ręki i myśli twórcy. Obrazy te są myślami powołanymi do życia, najkrótszą drogą od pomysłu realizatora do widza, niezakłóconą ingerencją pośredników. Są prawdziwymi dziełami sztuki”.

Zafascynowany kinetycznymi zabawkami i optycznymi machineriami, odwoływał się do epoki eksperymentu „wizualno-słusarsko-mechaniczno-rozrywkowo-złudzeniowo-optycznego”, na nowo odkrywał kino, sięgał do jego korzeni, do epoki sprzed „fatalnego wynalazku” „diabelskich” braci Lumière. Pomysł obwoźnego kinoteatru optycznego czy kabaretu Anima Non-Kamera wyraźnie nawiązywał do genealogii kina jako jarmarcznej, ludowej rozrywki.

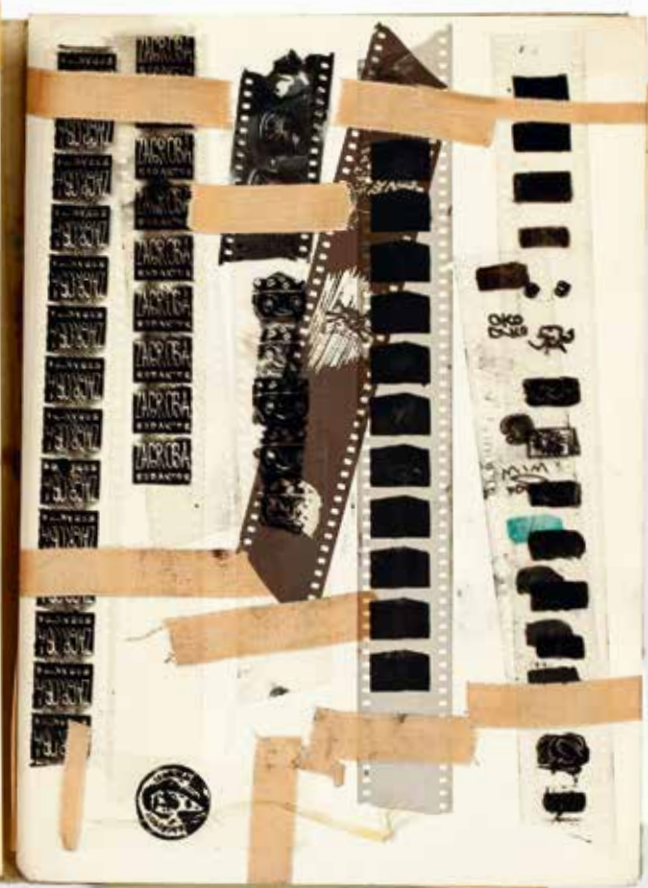
Non-camerowe filmy, w których Antonisz stale powracał do takich tematów jak przemijanie, walka z czasem, choroba, a także ludzka głupota, potraktować można również jako swoisty dziennik, zapis jego lęków i obsesji. Artystę fascynowało ciało-mechanizm i jego działanie nie tylko jako motyw filmu, lecz także jego udział w procesie tworzenia i odbiorze filmu. Ciekawiło go nie tylko eksperymentowanie na taśmie filmowej, ale i testowanie wrażliwości i wytrzymałości widza. „Chcę zrobić film wywołujący u widza psychozę-y (już nie operując klimatem)” – odnotowywał w swoich zapiskach. Chciał wywoływać u widza szok, zależało mu na cielesnym doświadczeniu filmu. W swoich notatkach i filmach podejmował

-made

The eye-irritating, pulsating, shaky image, the rough, screechy sound of music scratched out on film stock, and finally the characteristic voice of the narrator who, often stuttering, reads a text jammed full with pseudo-scientific vocabulary and neologisms. All this comes together into the unique aesthetics of Julian Antonisz's films, such as *Phobia*, *How a Sausage Dog Works*, *A Hard-Core Engaged Film*, and *Old Man's Blues*.

The clear references made by young contemporary artists to Antonisz's oeuvre, the high enthusiasm with which his films are greeted during review screenings and last but not least their extraordinary popularity on the Internet make Antonisz one of the most popular artists of the Polish School of Animation. Paradoxically, however, his broader body of work seen as a whole – one that fully deserves the name of a total artwork – remains relatively poorly known.

Teczka Technika, drukowanie filmów i elektrofotografia filmowa, pomysłownik, ok. 1976 / Folder Film Printing Technology and Film Electrophotography, ideabook, ca 1976

Teczka Straszny film. Scenariusz obrazkowy [Film grozy], 1976 / Folder Scary Film. Storyboard [Thriller Film], 1976

The exhibition made in collaboration between the Zachęta – National Gallery of Art, the National Museum in Kraków, and the Filmoteka Narodowa is the first such comprehensive show, spanning all the fields of the artistic practice of Julian Józef Antoniszczak (Antonisz) – co-founder of the legendary Animated Film Studio in Kraków and director of experimental animated films, as well as constructor, inventor and musician. Apart from the presentation of Antonisz's rich film oeuvre, known only fragmentarily to wider audiences, the exhibition will also feature the no less interesting elements that constituted the artist's unique studio practice.

'I have an Ideabook at home, in which I write down all my ideas, and when the time for making a film comes, you just pull out an idea, write the script, and develop it . . .' These Ideabooks (collections of notes, 'words of wisdom', press clippings, and machine designs, found and filed over the years), described by Antonisz as an important element of his creative method – are both his life's work and, at the same time, constitute the point of departure for the exhibition. From 'fecund curiosities', through literary ideas or musical compositions, to notes on his own health, medical treatments, diets, etc. – the artist's archive includes all fields of his life and practice.

The presentation of this collection of notes and sketches offers a rare opportunity to trace (quite often very precisely) the creative process – from the initial idea for a film or a machine jotted down on a slip of paper, through the subsequent stages of work.

'Animated film ended with the invention of the film camera. It became a reproduction, and ceased to be hand-made, a handicraft . . .' – wrote the artist around 1979. Two years earlier, on the occasion of the premiere of *Sun* – the first film made completely in the non-camera technique, Antonisz formulated the *Non Camera Artistic Manifesto*. In it, he presented his own programme, a vision of an

Notatki w książce Jak doskonale samego siebie, 1982 / Notes in the book How to Perfect Oneself, 1982

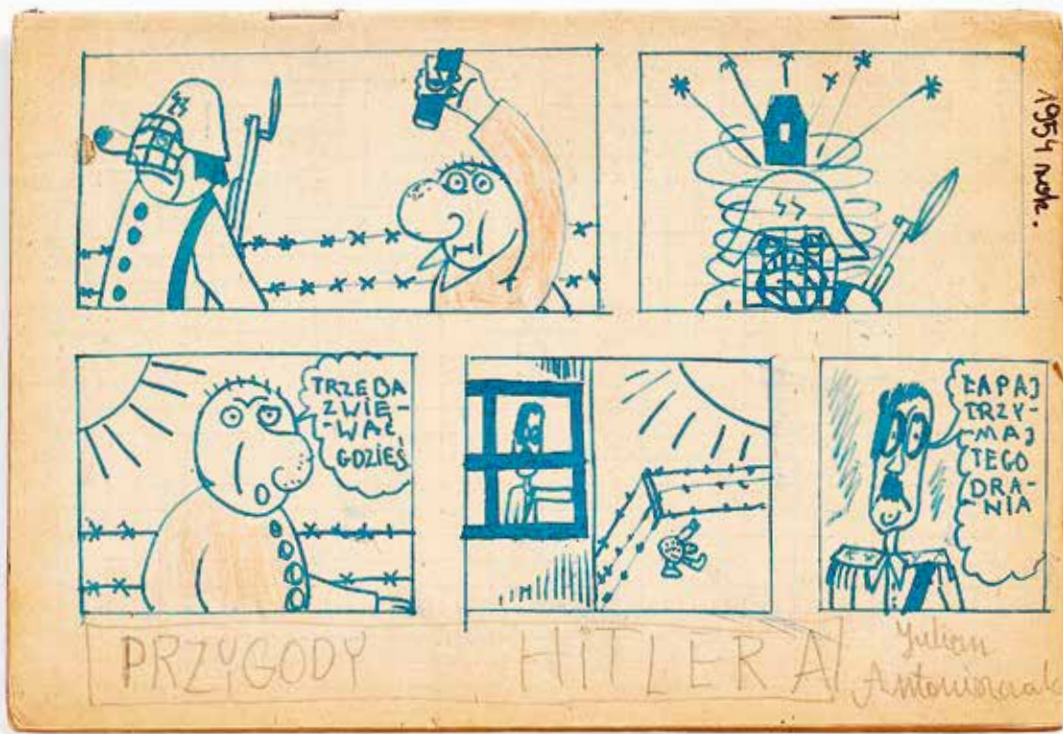
artistic cinema founded on his concept of non-camera film. 'Hand drawn and painted images on 35 mm film offer sharpness, contrast and intense colour otherwise unattainable by photographic methods. The vibrating colour highlights the proximity of the artist's hand and thought. These images are thoughts brought to life, the shortest path between the filmmaker's idea and the viewer, undisturbed by any intermediaries. They are true works of art'.

Fascinated with kinetic toys and optical machinery, Antonisz referred to an age of 'visual-metalwork-mechanical-entertainment-illusion-optical experiment' – he had rediscovered cinema anew, reaching to its roots, to an age before the 'fatal invention' of the 'devilish' Lumière bothers. His idea for a travelling cinema-theatre, and an Anima Non-Camera cabaret tapped into the origins of cinema as tawdry, folk entertainment.

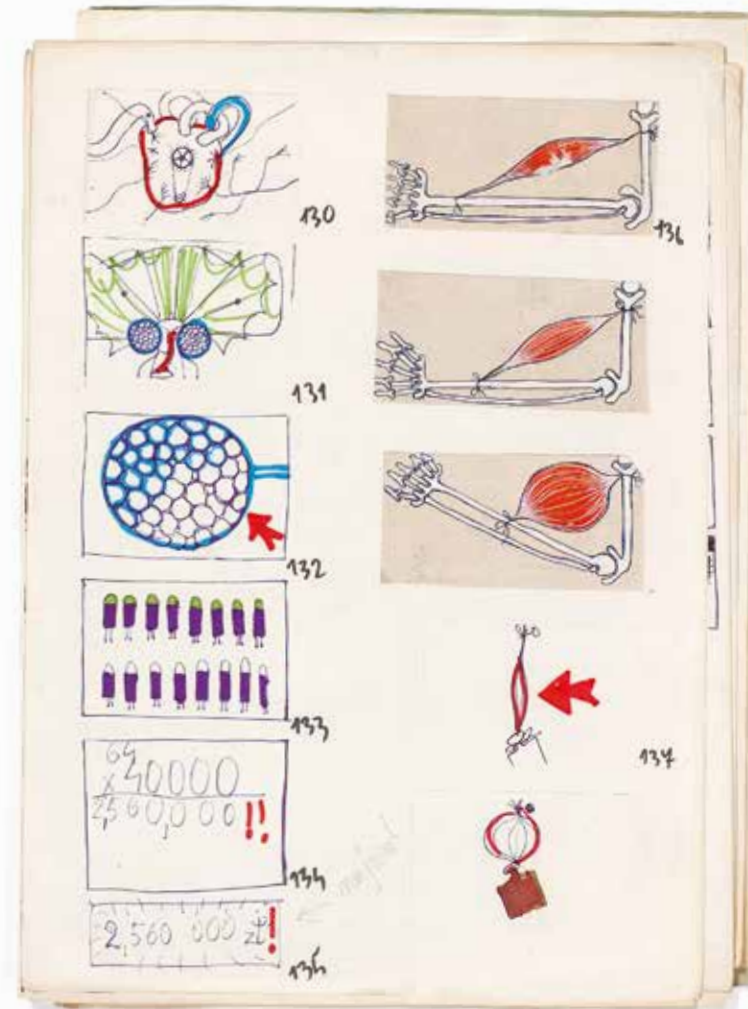
The non-camera films, in which Antonisz constantly returns to such themes as the passing of time and the fight against it and illness, as well as against human stupidity, can also be seen as a form of diary, a record of the artist's obsessions and anxieties. The artist was fascinated with the body and its workings as a mechanism not only as a cinematic motif, but also in its role in the process of creating and experiencing film. He was intrigued not only by experimenting with the film stock, but also with testing the sensitivity and endurance of the viewers. 'I would

Ostatni dzienniczek. Matuzalem..., t. VII, od 1982 / The Last Diary. Methuselah . . . , vol. VII, after 1982

Komiks *Przygody Hitlera*, 1953, z dzienniczka, t. 1 / Comic Book *The Adventures of Hitler*, 1953, from the diary, vol. 1

Działalność „naznaczoną ręką artysty”, „domową”, „majsterkolepkową” przeciwstawił zinstytucjonalizowanej produkcji. Ważną częścią wystawy są skonstruowane przez Antonisza według jego pomysłów mechaniczne urządzenia służące do pracy w technice non-camerowej — eksperymentów bezpośrednio na taśmie filmowej. „Profesjoniści stają zakłopotani wobec tej ironiczno-naiwnej, a przecież faktycznej produkcji (...) Nie sposób odmówić autentyzmu tym działaniom: niby śmieszne, infantylnie, a jednak sprawdzone...” — pisał Jan Fejkiel w artykule *Namalać świat* (1981), poświęconym twórczości Antonisza. Niezwykle urządzenia — pantografy, dzwinkownice, animografy, sonografy nosiły znamiona domowej wytwórczości, konstruktor świadomie eksponował ich niedoskonałość, przeciwstawioną technicznej perfekcji kamery filmowej

Zamykane w skrzyniach-walizkach maszyny stwarzały artyście możliwość indywidualnej pracy twórczej niezależnej od biurokracji. Dzięki nim „artysta jest samowystarczalny, ma szansę na twórczość prawdziwie autorską. Do niego należy pomysł,

narzędzia, tworzywo”. W efekcie powstawały filmy będące, zarówno jeśli chodzi o warstwę wizualną, jak i dźwięk — autentycznym dziełem artysty.

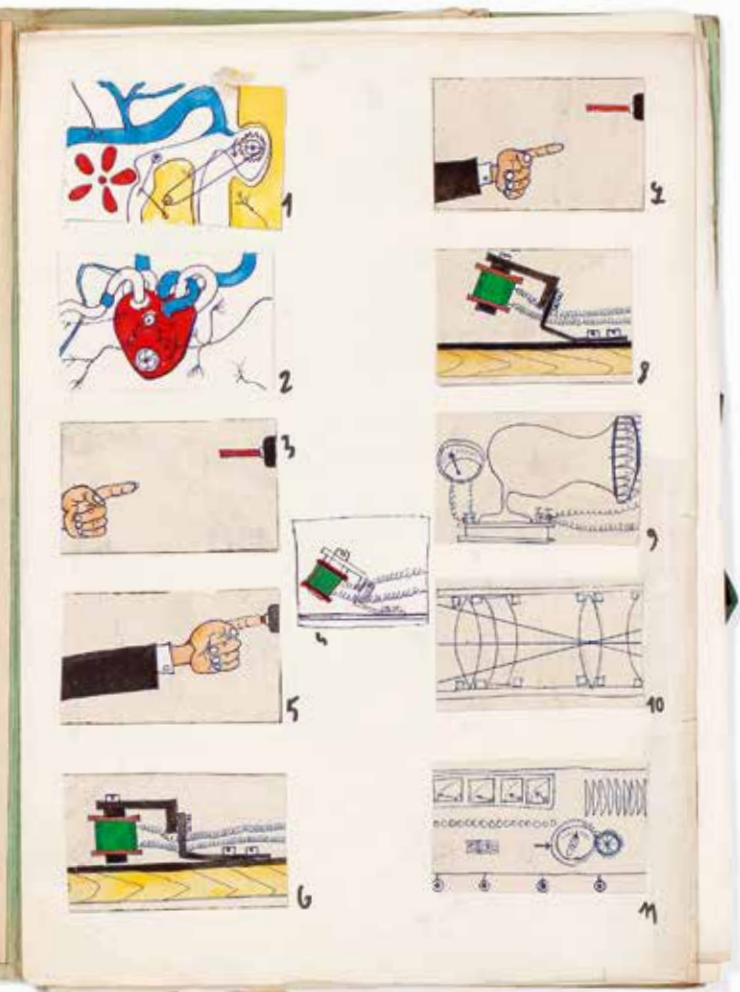
„Wszystko jest maszyną” — pisał Antoniszczak. Organizacja pracy, a co za tym idzie organizacja przestrzeni w skali makro (pracownia) i w skali mikro (maszyna — narzędzie i „miejsce” pracy) była podporządkowana nadrzędnemu celowi: pracować jak najwięcej, jak najbardziej wydajnie, jak najszybciej.

Projektowane i tworzone przez Antonisza maszyny oraz przedmioty codziennego użytku, a także pewne elementy specyficznej „architektury wnętrza” będącej również swoistym hand-made artysty, tworzą na wystawie szczególną atmosferę pracowni-laboratorium, w której — jak mówił — technika stawała się rodzajem sztuki. ■

»»» wielokrotnie temat eksperymentów wzrokowo-słuchowych, wyraźnie odwołując się tym samym do prehistorii kina.

Obecną w *Manifestie artystycznym Non Camera* ideę powrotu do rękodzieła Antonisz realizował we wszystkich dziedzinach twórczości. Postulaty te doskonale odwzorowywała pracownia stworzona przez artystę na poddaszu krakowskiej kamienicy — domowe „Hollywood non-camery”, zwana też centrum non-cameryzmu lub parkiem maszyn. „Kaźde wnętrze, które Julek aranżował, było organizowane »totalnie« pod kątem absolutnej samowystarczalności: praca w każdej dziedzinie (pisanie, komponowanie, rysowanie, malowanie, animacja itd. — zależnie od nastroju) musiała być możliwa w każdej chwili. Każda jego pracownia, czy też mieszkanie, było mikrokosmosem” — wspominała żona artysty, Danuta Antoniszczak, współpracująca z mężem przy realizacji wielu filmów. Antonisz świadomie kładł nacisk na powrót do anachronicznych metod pracy.

Scenariusz obrazkowy do filmu *Jak działa jamniczek*, 1971 / Storyboard for *How a Sausage Dog Works*, 1971

'bearing the mark of the artist's hand' — was what he saw as the guarantor of opposition to institutionalised production. An important element of the exhibition are the mechanical devices built to Antonisz's original design and used for work in the non-camera technique — in experimenting directly with the film stock. 'Professionals are baffled in the face of this ironic-naïve, and yet genuine production . . . It is impossible to deny these actions' authenticity: seemingly amusing, infantile, and yet proven as true . . . ' — wrote Jan Fejkiel in his article *To Paint the World* (1981) on Antonisz's oeuvre. These exceptional apparatuses — pantographs, sound machines, animagraphs, and sonographs, bear the mark of their origin as hand-made items: the artist intentionally highlighted their imperfectness, which he juxtaposed with the technical perfection of a film camera.

Kept in kept in crates/suitcases, these machines offered the artist an opportunity to work individually, independent of bureaucracy. Thanks to them the artist is 'self-sufficient, he has the chance to create truly original works. His are the ideas, tools, and materials'. The resulting films were — both in terms of image and sound — genuinely the work of the artist.

'Everything is a machine' — wrote Antoniszczak. The organisation of the work and, as a result, the organisation of space both on the macro scale (the studio) and on the micro scale (the machine as a tool and 'place' of work), all served a single overarching goal: to work as much, as efficiently, and as fast as possible.

Machines and objects of everyday use, designed by Antonisz, as well as elements of a specific 'interior architecture' — themselves also a peculiar form of artist's hand-made — come together in the exhibition to create the original atmosphere of a studio-cum-laboratory where, as he himself would say, technology became a form of art. ■

Z teczki Julian Antonisz.
Encyklopedia realizacji filmów typu non-camera. Obraz. Dźwięk, ok. 1978
/ From the folder *Encyclopaedia of the Realisation of 'Non-Camera' Type Films. Image. Sound*, ca 1978

Filmy / Films

(wybór / selection)

Fobia (1967)

Debiut Juliana Antoniszczaka, zrealizowany w krakowskim oddziale Studia Miniatur Filmowych w Warszawie. Opiekunem artystycznym filmu był Kazimierz Urbański — założyciel Pracowni Rysunku Filmowego w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, dawny nauczyciel Antoniszczaka, szef krakowskiego Studia Filmów Animowanych. *Fobia* to historia „malarza poniedziałkowo-naiwnego” Fobiana Ewarysta Dobjdzia, który w poszukiwaniu inspiracji wyrusza w plener. Groteskowa opowieść przedstawiona została w niezwyklej formie. Reżyser wykorzystał cały arsenał nowatorskich pomysłów: malowanie bezpośrednio na taśmie filmowej, drapanie jej, przypalanie, a także technikę wymyśloną jeszcze na studiach, określaną przez artystę „plazmotworami” polegającą na użyciu kolorowych, przelewających się tuszów. Muzykę do filmu skomponował Eugeniusz Rudnik, znakomity kompozytor muzyki współczesnej, zaś nagranie zrealizowano w legendarnym Studiu Eksperymentalnym Polskiego Radia. Żonę Fobiana, Korduli Dobjdzia, głosu użyczyła Irena Kwiatkowska.

Phobia (1967)

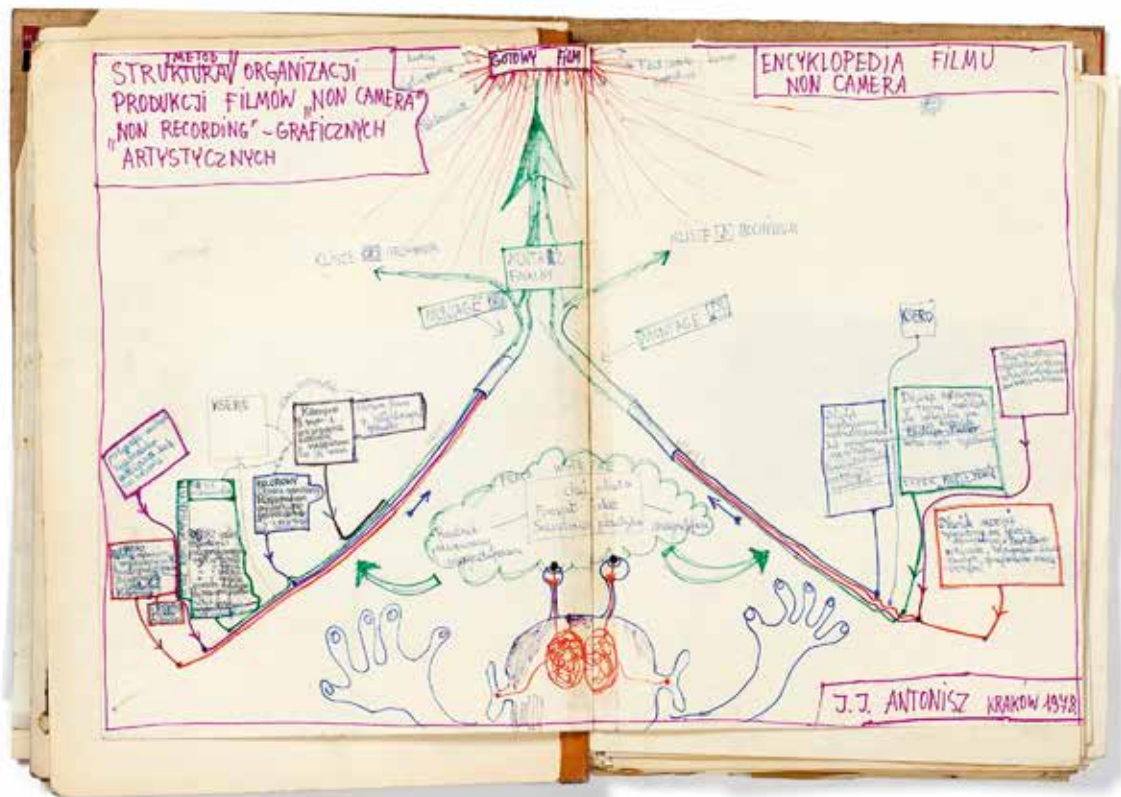
Julian Antoniszczak's film debut, produced in the Kraków branch of the Miniature Film Studio in Warsaw. The film's artistic supervisor was Kazimierz Urbański — founder of the Film Drawing Studio at the Academy of Fine Arts in Kraków, Antoniszczak's former teacher and the head of the Kraków Animated Film Studio. *Phobia* follows the story of Phobian Ewaryst Dobjdzia, 'a naïve-Monday painter' who sets out on an outdoor hike in search of inspiration. This grotesque story is presented in extraordinary form. The director uses a whole array of innovative ideas: painting directly on the film, scratching out and burning it, as well as the technique he developed as a student — the 'plasmacreatures' that involved the use colour, in the form of floating ink shapes. The music was composed by Eugeniusz Rudnik, an eminent contemporary composer, while the recording was made at the now legendary Polish Radio Experimental Studio. Phobian's wife, Kordula Dobjdzia, speaks with the voice of the actress Irena Kwiatkowska.

Słońce. Film bez kamery (1977)

Od połowy lat 60. Antoniszczak pracował nad udoskonaleniem metody tworzenia filmów non-camerowych. Już wówczas powstały pierwsze animografy-pantografy — maszyny do przenoszenia rysunku na taśmę filmową. Niespełna

like to make a film that would cause a psychosis (or psychoses) in the viewer (no longer with the use of atmosphere)' — he wrote in his notes. He wanted to shock viewers, and have them experience the film physically. His writings and films often explore the theme of audio-visual experiments, thus referring one to the prehistory of cinema.

Antoniszczak pursued the idea of a return to handcraft, found in the *Non Camera Artistic Manifesto*, in all fields of his practice. This call was perfectly in line with the nature of the studio created by the artist in the attic of a tenement house in Kraków — his own 'Hollywood of Non-Camera', also known as the 'Centre of Non-Camerism'. 'Each interior that Julek arranged was organised "totally", with absolute self-sufficiency in mind: work in each field (writing, composing, drawing, painting, animation, etc. — depending on the mood) had to be possible at any given moment. Each of his studios, or each apartment, was a microcosm' — said the artist's wife, Danuta Antoniszczak, a long-time collaborator on a number of his films. Antonisz consciously emphasised the return to outdated methods of work. This practice — 'homely', 'handymanish',

czterominutowe *Słońce* to pierwszy film całkowicie zrealizowany tą metodą. Czarno-białe rysunki zostały odbite techniką drzeworytu bezpośrednio na celuloidzie. Rozedrgany, nierówny obraz oddaje migotliwość promieni słonecznych, kryje się za nim opowieść o przemijalności ludzkiego życia i zmienności kosmosu.

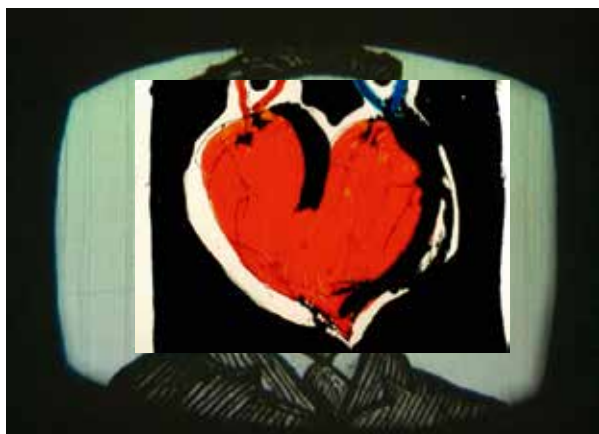

Sun. A Film without a Camera (1977)

From the 1960s, Antoniszczak devoted himself to perfecting the technique of non-camera animation. This period saw the creation of the first animagraph-pentagraphs — machines for transferring drawings onto film stock. *Sun*, an animation less than four minutes long, was the first film produced completely using this method. The black-and-white drawings were made in the technique of woodcut impressed directly onto the celluloid. The vibrating, jagged image reflects the flickering character of sun-rays, and conveys a tale of the transience of human existence and the permanence of the universe.

Ludzie więdną jak liście... Film bez kamery (1978)

Chęć uniezależnienia się od ograniczeń tradycyjnej produkcji filmowej była ważną siłą napędową technicznych poszukiwań Juliana Antoniszczaka. Poza dopracowaniem metody tworzenia filmów bez kamery, *idée fixe* artysty stało się udoskonalenie graficznego zapisu dźwięku bezpośrednio na taśmie filmowej. Począwszy od drugiego filmu, *W szponach sexu*, reżyser tworzył muzykę do większości swoich dzieł. W *Ludzie więdną jak liście...* Antonisz po raz kolejny powraca do interesującego go motywu ulotności życia, przemijalności i rozkładu. W tej animacji non-camerowej jest nie tylko obraz, ale również muzyka została wydrapana na ścieżce dźwiękowej (przy użyciu dzwinkownicy unikalnej żyletkowej). Efektem jest eksperyment wizualno-muzyczny, w którym rozpoznawalny plastyczny „charakter pisma” artysty łączy się idealnie z graficznym zapisem dźwięku.

People Wither Away Like Leaves . . . A Film without a Camera (1978)

The will to become independent of the constraints of traditional film production was an important driving force behind Julian Antoniszczak technological explorations. Aside from improving the non-camera technique, it became the artist's *idée fixe* to perfect the method of the graphic recording of sound on the film stock. Starting from his second film, *In the Grip of Sex*, it was the director who created

the music for most of his works. In *People Wither Away Like Leaves* . . . Antonisz returns to the motif of the transience of existence and decay. This animation not only features non-camera images, but also a soundtrack which was scratched out on the film (with the use of the Unique Razor-Blade Sound-Machine). The effect is a visual-musical experiment, an ideal combination of the artist's trademark visual style with a graphic recording of sound.

Światło w tunelu (1986)

Jeden z ostatnich filmów Juliana Antoniszczaka to obraz bardzo osobisty, niepokojąca wizja tego, co dzieje się po śmierci, niepozabawiona przewrotnego poczucia humoru. Bohater *Światła w tunelu* umiera i choć lekarze podejmują próby reanimacji, mężczyzna zaczyna iść w kierunku światła z nadzieją, że umknie kosztusze. Antonisz pokazał swój film na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Oberhausen, dokąd pojechał z nieudźwiękowaną kopią. Podczas pokazu grał na pianinie, na żywo tworzył efekty dźwiękowe. Film otrzymał nagrodę jury Międzynarodowej Federacji Klubów Filmowych. Był to jedyny raz, kiedy artysta pokazał publicznie swój film z oryginalnej, ręcznie rysowanej i malowanej taśmy.

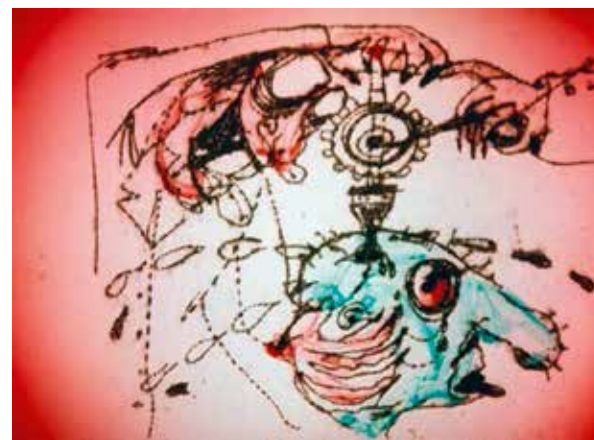

A Light in the Tunnel (1986)

One of Julian Antoniszczak's last films *A Light in the Tunnel* is a highly personal and unsettling exploration of what happens after death, yet not without a dose of perverse humour. The protagonist dies and, as the doctors attempt to resuscitate him, the man begins to walk towards the light, hoping to escape death. Antonisz presented this film at the International Short Film Festival in Oberhausen, to which he travelled with a copy that still had no soundtrack. During the projection, he played the piano and created live sound effects. The film received the Jury Award of the International Federation of Film Societies. This was the only time he was directly involved in the presentation of one of his hand-painted and -drawn film works to an audience.

Polskie Kroniki Non-Camerowe (1981–1987)

Antonisz cykl animowanych kronik realizował od 1981 roku. Wzorowane na Polskiej Kronice Filmowej, *Polskie Kroniki Non-Camerowe* stanowiły dowcipny komentarz do PRL-owskiej rzeczywistości. Antonisz był nie tylko jej uważnym obserwatorem, ale i znakomicie wychwytywał absurd, które przedstawiał w rysunkowej, nacechowanej groteską formie. Spektrum tematów było ogromne, o czym świadczą choćby przykładowe tytuły „reportaży”: *Gospodarka polska w kleszczach kryla, Czy Rzeczpospolita spółdzielniemi inwalidów stoi?, Nadmiar mężczyzn potencjalną przyczyną III wojny światowej, Nowości medycyny — leczenie kotem czy Pogorszenie się jakości spinaczy biurowych w RFN*. Dokumenty animowane Antonisza znalazły uznanie nie tylko w Polsce — *Polska Kronika Non-Camerowa nr 6* otrzymała Nagrodę Główną oraz nagrodę jury FIPRESCI na XXX MFFK w Oberhausen w 1984 roku. Powstało 12 kronik, artysta zmarł w roku 1987, podczas pracy nad 13 odcinkiem.

Polish Non-Camera Chronicles (1981–1987)

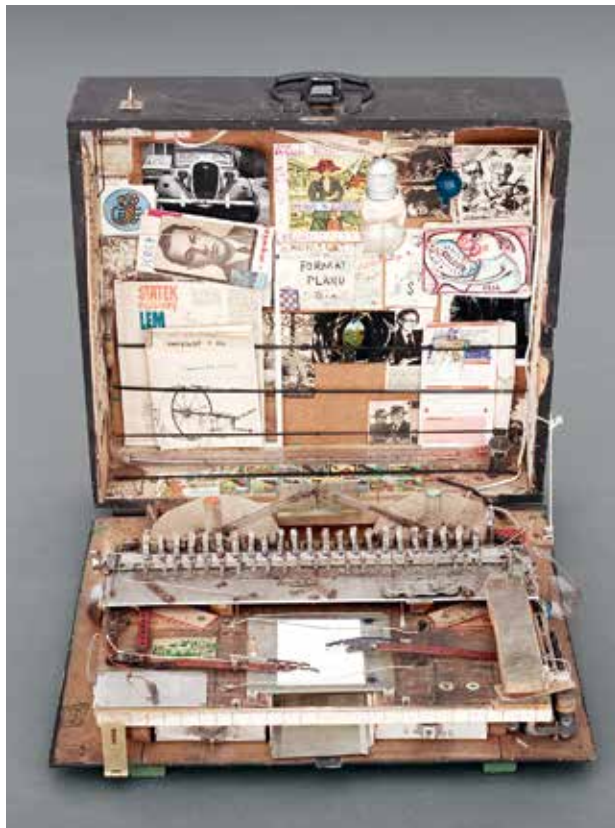
Antonisz began the series of his *Polish Non-Camera Chronicles* in 1981. Modelled on the Polish Film Chronicle, the *Polish Non-Camera Chronicles* were a humorous commentary on the People's Republic of Poland. Antonisz was not only an acute observer of the reality of those times, but also skillfully remarked on its absurd details, presenting them through the use of grotesque drawings. The range of themes was broad — as evidenced by simply mentioning some of the titles of the 'reports': 'Polish Economy in the Clutch of Krill', 'Excess of Men as the Potential Cause of World War III', 'Is The Polish Republic Built on Disabled Workers Co-Operatives?', 'Down With the Expulsion of the Foetus', 'Medical Breakthroughs — Cat Therapy', 'Cultural Chronicle. Art. What Do We See Upon Receiving a Smack on the Head', 'Broadway Charm at a State Agricultural Farm', or 'A Drop in the Quality of Office Paper Clips in the Federal Republic of Germany'. Antonisz's animated documentaries gained recognition both in Poland and abroad: *Polish Non-Camera Chronicle No. 6* received the Grand Prix and the FIPRESCI Award at the 30th International Short Film Festival in Oberhausen in 1984. The artist made a total of 12 chronicles, he died in 1987 while working on the 13th episode. *Marta Miś*

Maszyny / Machines

(wybór / selection)

Pantograf-animograf fazujący 24-kadrowy — unikalny w skali światowej wynalazek

konstruktor: Julian Antonisz — reżyser, artysta plastyk i kompozytor koncepcja i wykonanie: 1968–1970
Urządzenie nazywane „fortepianem Antonisza” było chyba najważniejszym wynalazkiem artysty. Rozbudowany pantograf został wyposażony w dwa ramiona rysujące na kartce formatu A6, połączone przegubowo z 24 igłami drapiącymi w taśmie filmowej. Dzięki znalezieniu odpowiednich punktów podparcia oraz umiejscowieniu igieł w stosunku do ramion pantografu powstawał efekt fazowania wybranych ujęć filmowych. Za pomocą pantografu fazującego można było wykonać 24 klatki, co odpowiada jednej sekundzie filmu. Artysta rysował obiema rękami jednocześnie: lewą rysował pierwszą fazę z danego ujęcia, a prawą — ostatnią. Na taśmie filmowej powstawały wówczas automatycznie przedstawiające pośrednie fazy ruchu. Wynalazek pozwalał na częściowe zautomatyzowanie procesu animacji, a tym samym znaczne skrócenie czasu pracy artysty. Przy pomocy tej maszyny Antonisz stworzył najsłynniejsze filmy non-camerowe, m.in. *Dziadowski blues non camera, czyli nogami do przodu* oraz większość *Polskich Kronik Non-Camerowych*.
wymiary: 64 × 63 × 75 cm (otwarty);
18 × 63 × 64 (zamknięty)

Pantograph-24-Frame-Phasing-Animagraph – unique invention on a global scale

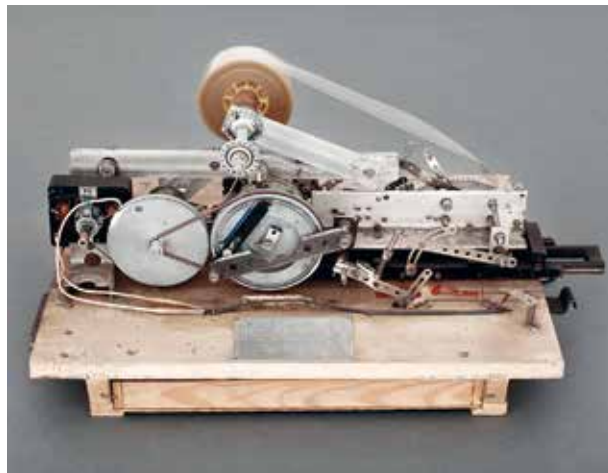
Constructor: Julian Antonisz – director, visual artist and composer

Concept and realisation: 1968–70

This device known as ‘Antonisz’s Piano’ was arguably the artist’s greatest invention. An elaborate pantograph was equipped with two arms, used for drawing on A6-sized paper, connected by a mechanical linkage with 24 needles that scratched film. Owing to the establishment of correct points of support and the placement of the needles in relation to the pantograph’s arms, the device was able to produce the intermediate phases of movement in a film shot. The use of a ‘phasing pantograph’ made it possible to work on 24 frames at a single time, which corresponds to one second of film. The artist drew using both hands simultaneously: drawing the first phase of a given shot with his left hand, and the last with his right hand. The images of the intermediate phases of movement were drawn automatically on the film. This invention allowed for a partial automation of the animation-making process and, therefore, reduced the time the artist spent on work. It was with the use of this machine that Antonisz created his best-known non-camera films, among them *Old Man’s Blues Non Camera, or Feet First* and the majority of the *Polish Non-Camera Chronicles*.
dimensions: 64 × 63 × 75 cm (open);
18 × 63 × 64 cm (closed)

Drukarka filmowa 35 mm, do druku z matrycy filmowej celulooidowej i eksperymentów

pomysł: 1968, wykonanie: 1976, Julian Antonisz
Drukarka filmowa służyła do odbijania obrazów z matrycy-pieczętki na taśmie filmowej 35 mm. W zależności od zastosowanego rodzaju matrycy (np. taśma z rysunkiem wykonanym niciografem lub wygrawerowanym za pomocą wiertarki dentystrycznej) uzyskiwało się efekt wkłęsło- lub wypukło-druku. Wałeczek nakładał farbę na matrycę, która następnie była przyciskana do taśmy. Obraz zostawał odbity, a taśma przesuwała się o jedną klatkę (jednocześnie wałeczek nakładał farbę na matrycę). Po odbiciu określonej liczby klatek trzeba było wymienić matrycę na matrycę z następną fazą ruchu. Efekt pracy „drukarki” można zobaczyć w filmach *Słońce i Katastrofa*. Aparat był realizacją pomysłu Antonisza jeszcze z czasów studiów w krakowskiej ASP, polegającego na zastosowaniu tradycyjnych technik graficznych do realizacji filmów non-camerowych.
wymiały: 60 × 44 × 75 cm (otwarta);
26 × 44 × 60 cm (zamknięta)

35 mm Film Printer, for printing from celluloid film templates and experiments

Concept: 1968, realisation: 1976, Julian Antonisz

This printer was used to impress images from a stamp-template onto 35 mm film. Depending on the type of template used (e.g. film with a drawing made using the thread-o-graph, or engraved with a dental drill), the resulting effect was that of intaglio or relief print. A roller applied paint onto the template, which was then pressed against the film. Once the image was impressed, the film was advanced by one frame (and at the same time the roller applied paint onto the template). After printing a specific number of frames, the template had to be replaced with another one, containing the next phase of the movement. The effects of work of the printer can be observed in the films *Sun* and *Catastrophe*. The device was the realisation of an idea Antonisz came up while still a student at the Kraków Academy of Fine Arts, that is, to apply traditional printmaking techniques in the making of non-camera films.
dimensions: 60 × 44 × 75 cm (open);
26 × 44 × 60 cm (closed)

–

Aparat do rysowania i malowania bezpośrednio na taśmie filmowej

Wersja turystyczna – małe, przenośne urządzenie ułatwiające ręczne kolorowanie taśmy filmowej z wydrapanym wcześniej konturem lub rysowanie na taśmie pisakami zwykłymi (po stronie emulsji) oraz pisakami z barwnikiem na podłożu alkoholu (po stronie bez emulsji). W pokrywie pudełka jest wycięte okienko o wymiarze klatki filmu. Taśmę przesuwało się ręcznie. Aparat pozwalał artyście pracować wszędzie, w każdych warunkach.
wymiały: 8 × 9 × 18 cm

Apparatus for drawing and painting directly on film stock

Tourist version – this small, portable device facilitated the process of manual colouring of the film with previously scratched out contours, or drawing on the film with standard felt-tip pens (on the emulsion-covered side), as well as spirit-based felt-tip pens (on the side without the emulsion). The lid of the box had a cut-out hole the size of one film frame. The film was advanced manually. The apparatus enabled the artist to work potentially anywhere – and therefore, non-stop.
dimensions: 8 × 9 × 18 cm

Dźwiękownica unikalna żyłkowa (robi na poczekaniu dwa ślady asymetryczne), oraz czytnica optyczna

śląd do nalepiania na taśmę 35 mm, przesuw noża automatyczny pomysł i wykonanie: Julian Antonisz, 1970
Maszyna transmitowała wibracje dźwięku na wibracje ostrza żyłki, która przecinała wzdłuż taśmę magnetyczną, tworząc nierówną krawędź. Cienki pasek przepołowionej taśmy magnetycznej był następnie przyklejany na taśmę 35 mm w miejscu ścieżki dźwiękowej, nierówna linia taśmy stanowiła rysunek dźwięku, odczytywany optycznie w projektorze. Automatyzacja procesu tworzenia dźwięku wydrapywanego na taśmie magnetycznej pozwalała Antoniszowi na stworzenie ścieżki dźwiękowej całego filmu. Metodę tę zastosował m.in. w filmie *Ludzie wędzną jak liście... Film bez kamery*.
wymiały: 47 × 53 × 64 cm (otwarta);
28 × 53 × 41 cm (zamknięta)

Unique Razor-Blade Sound-Machine (making two asymmetrical imprints while-you-wait), as well as optical reader

The imprint is glued onto 35 mm film, automatically operated razor

Concept and realisation: Julian Antonisz, 1970

This machine translated sound vibrations into vibrations of the edge of a razor blade which cut magnetic tape vertically, creating slips with uneven edges. A thin slip of such split magnetic tape was then glued onto a 35 mm film in the section with the soundtrack. The jagged edge of the tape constituted the ‘drawing’ of the sound, which was optically read in the projector. The automation of the sound-making process, in which it was scratched out on the magnetic tape, allowed Antonisz to create a complete film soundtrack. This method was employed in, among others, the film *People Wither Away Like Leaves... A Film without a Camera*.
dimensions: 47 × 53 × 64 cm (open);
28 × 53 × 41 cm (closed)

Chropograf skaningowy

ok. 1983

Optyczno-elektromechaniczny aparat dla niewidomych służący do tworzenia obrazów odczytywanych dotykowo. Technika tę Antonisz nazwał chropografią skaningową, a uzyskiwane za jej pomocą obrazy chropografiami. Idea chropografii, która narodziła się w trakcie eksperymentów z kinem dla niewidomych, polegała na skanowaniu i reprodukowaniu wybranego obrazu na celuloidzie. Chropograf wyposażony był w obiektyw oraz fototranzystor, który sterował naciskiem igły odtwarzającej reprodukowany obraz na celuloidzie w postaci równoległych wydrapanych rowków. Na krawędziach rowków powstawały wióry i zadziory, które dawały specyficzny, chropowaty obraz oryginału, możliwy do odczytania dotykowo. Powstałe w ten sposób chropografie miały zróżnicowaną fakturę oddającą światłocieniowy charakter oryginalnego obrazu.
wymiały: 72 × 42 × 34 cm

Scanning Texturegraph

ca 1983

This optical-electromechanical apparatus for the blind produced images that could be read by touch. Antonisz named the technique 'scanning texturegraphy' and referred to the images made with its use as texturegraphs. The idea of texturegraphy, born in the course of experiments with cinema for the blind, consisted in scanning and reproducing selected images on celluloid. The texturegraph was equipped with a camera lens and a photodiode, which controlled the pressure applied by the needle that reproduced the image on celluloid in the form of parallel grooves. The shavings and barbs formed on the edges of the grooves created a characteristic, textured image of the original that could be read by touch. The resulting texturegraphs had a diverse surface, which conveyed the chiaroscuro range of the original images. dimensions: 72 × 42 × 34 cm

Opisy działania maszyn opracowała Malwina Antoniszczak (na podstawie oryginalnych opisów autora). / The descriptions of the workings of the machines were prepared by Malwina Antoniszczak based on original descriptions by the artist.

Antonisz. Technika jest dla mnie rodzajem sztuki / Antonisz: Technology for Me Is a Form of Art

Wystawa / Exhibition

Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki / Zachęta – National Gallery of Art
pl. Małachowskiego 3, 00-916 Warszawa, www.zacheta.art.pl
dyrektorka / director: Hanna Wróblewska
22.01–17.03.2013 / 22nd January–17th March 2013

kuratorka / curator Joanna Kordjak-Piotrowska

współpraca i konsultacja merytoryczna / collaboration and consultation
Malwina Antoniszczak, Sabina Antoniszczak

asystentka kuratorki / assistant curator Katarzyna Kołodziej

realizacja / execution Julia Leopold i zespół / and team

program edukacyjny / educational programme
Joanna Kinowska i zespół / and team

Współorganizatorzy wystawy / Co-organisers of the exhibition
Muzeum Narodowe w Krakowie oraz FilMOTEKA Narodowa / National Museum in Kraków and FilMOTEKA Narodowa

Za wypożyczenie prac na wystawę podziękowania zechcą przyjąć: Danuta Antoniszczak, Sabina Antoniszczak, Malwina Antoniszczak, Studio Miniatur Filmowych w Warszawie, Narodowy Instytut Audiowizualny / We are tremendously grateful to all institutions and private lenders mentioned below for lending works to the exhibition: Danuta Antoniszczak, Sabina Antoniszczak, Malwina Antoniszczak, Miniature Film Studio, Warsaw, National Audiovisual Institute.

Folder / Leaflet

pod redakcją / edited by Joanna Kinowska

projekt graficzny / graphic design Jakub de Barbaro, Kuba Sowiński

fotografie / photographs Jerzy Gładkowski (taśmy filmowe / film stocks), Maciej Landsberg (maszyny / machines), Weronika Łodzińska (pracownia / studio)

fotografie i skany archiwum artysty / photographs and scan images from the artist's archive Jakub de Barbaro, Kuba Sowiński, Sabina Antoniszczak, Malwina Antoniszczak

redakcja / editing Małgorzata Jurkiewicz, Jolanta Pieńkos

tłumaczenia / translated by Krzysztof Kościuczek, Benjamin Cope

druk / printed by Argraf, Warszawa

© Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa 2013

Teksty Joanny Kordjak-Piotrowskiej i Marty Miś dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska. Treść licencji na stronie: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legalcode>
Texts by Joanna Kordjak-Piotrowska and Marta Miś are licensed under Creative Commons (CC BY-SA 3.0). Details of the licence are available on the site: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Program edukacyjny towarzyszący wystawie

21 stycznia 2013, godz. 20

Koncert grupy artystycznej Male Instrumenty wraz z pokazem „plazmoworów” w wykonaniu Sabiny Antoniszczak w trakcie wernisażu

27 stycznia 2013 (niedziela) godz. 12.15

Spotkanie na wystawie z kuratorką Joanną Kordjak-Piotrowską zbiórka w holu głównym, wstęp w cenie biletu

15 lutego 2013 (piątek), godz. 12.15

Spotkanie z cyklu *Patrzyć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*
Spotkania z tego cyklu są przygotowywane z myślą o osobach w wieku emerytalnym. Prowadzące próbują przełamywać stereotypy dotyczące „prawdziwej, dawnej sztuki i młodych skandalistów”, pokazując, że sztuka współczesna nie jest niezrozumiała lub trudna i nie trzeba się jej bać.
prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska
wstęp wolny, zapisy: j.kinowska@zacheta.art.pl, 22 556 96 96

28 lutego 2013 (czwartek), godz. 18

Miasto w komie
Spotkanie z Cezarym Ciszewskim oraz pokaz filmowy sala multimedialna, wstęp wolny

2 marca 2013 (sobota), godz. 12.15

Spotkanie na wystawie z córkami artysty, Sabiną i Malwiną Antoniszczak zbiórka w holu głównym, wstęp w cenie biletu

7 marca 2013 (czwartek), godz. 18

Zwiedzanie wystawy z Adrianą Prodeus
Spotkanie z cyklu *Przyjdź i zadaj pytanie*
zbiórka w holu głównym, wstęp wolny

PROGRAM FILMOWY

5 lutego 2013 (wtorek), godz. 18

Mój wujaszek (Mon oncle), reż. Jacques Tati, Francja, 1958, 120 min

12 lutego 2013 (wtorek), godz. 18

Jak Antoniszczak robił świat, realizacja Malina Malinowska-Wollen, Polska, 2009, 14 min
Dziewczyna z dobrego domu, reż. Antoni Bohdziewicz, Polska, 1962, 90 min

19 lutego 2013 (wtorek), godz. 18

Non Camera, reż. Krzysztof Gradowski, Polska, 1980, 26 min
Upał, reż. Kazimierz Kutz, Polska, 1964, 81 min

26 lutego 2013 (wtorek), godz. 18

Historia animacji non-camera. Pokaz filmów 16 mm wybranych twórców, takich jak Oskar Fischinger, Len Lye, Norman McLaren, Bertold Bartosch sala multimedialna, wstęp wolny

Program filmowy w Iluzjonie

W dniach 8–10 marca 2013, w kinie Iluzjon FilMOTEKI Narodowej odbędzie się przegląd polskiej animacji powstałej w Studio Filmów Animowanych w Krakowie w latach 1970–1980. Oprócz twórczości Juliana Antonisza, wokół której koncentruje się przegląd, będzie można zapoznać się z twórczością Jerzego Kuci, Krzysztofa Kiwerskiego, Ryszarda Antoniszczaka i Aleksandra Sroczyńskiego, a także twórcy krakowskiego warsztatu animacji Kazimierza Urbańskiego. Ponadto przed każdym pokazem planowane są spotkania z autorami filmów.
Miejsce: kino Iluzjon, ul. Narbutta 50a Warszawa
Wstęp biletowany. Zabierz do Iluzjonu bilet wstępu do Zachęty, a na projekcje towarzyszące wystawie możesz kupić bilet ulgowy. I odwrotnie: z biletem z kina Iluzjon w Zachęcie możesz kupić ulgowy bilet wstępu na wystawę.
Termin: 8–10 marca 2013
Organizator: FilMOTEKA Narodowa www.fn.org.pl; repozytorium.fn.org.pl

OPROWADZANIA I WARSZTATY

Przez cały czas trwania wystawy prowadzimy warsztaty dla dzieci i młodzieży. Zajęcia odbywają się od wtorku do piątku od godz. 12. Koszt: 150 zł od grupy do 25 osób (przedszkole i szkoła podstawowa) lub 30 osób (gimnazjum i liceum); czas trwania: ok. 1,5 godziny

Informacje i zapisy

Zofia Dubowska-Grynberg (przedszkole i szkoła podstawowa), z.dubowska@zacheta.art.pl, 22 556 96 71
Anna Zdzieborska (gimnazjum i liceum), a.zdzieborska@zacheta.art.pl, 22 556 96 42

Oprowadzanie w języku polskim, angielskim, hiszpańskim, niemieckim lub francuskim

koszt: grupa od 1 do 10 osób: 150 zł + 0 zł za bilety wstępu
grupa powyżej 10 osób: 150 zł + bilety wstępu (10 osób wstęp wolny);
grupa może liczyć maksymalnie 30 osób

Informacje i zapisy

Anna Zdzieborska, a.zdzieborska@zacheta.art.pl, tel. 22 556 96 42
Więcej informacji o programie i szczegółowe tematy warsztatów: www.zacheta.art.pl w zakładkach: wydarzenia i edukacja

W każdą niedzielę o godz. 12.15 zapraszamy również na zwiedzanie z przewodnikiem

oprowadzanie w cenie biletu wstępu, spotkanie w holu głównym.

Zachęta dla nauczycieli

15, 16, 22, 23 lutego 2013

Szkolenie *Sztuka animacji*

Współorganizator: Warszawskie Centrum Innowacji

Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń

informacje: a.zdzieborska@zacheta.art.pl, 22 556 96 42

Educational Programme Accompanying the Exhibition

21st January 2013, 8 pm

Concert of Male Instrumenty artistic band and 'plasmacreatures' show performed by Sabina Antoniszczak during the opening reception

27th January 2013 (Sunday)

12.15 am

Meeting with curator Joanna Kordjak-Piotrowska meeting in the main hall, admission included in entrance fee

15th February 2013 (Friday), 12.15 am

Look/See. Contemporary Art and Seniors

The meetings in this series are aimed at people of retirement age. They try to counter the prevailing stereotype that opposes the 'real art of the old days to the scandal-mongers of today', by explaining that contemporary art is not incomprehensible or difficult, and that you do not need to be afraid of it.
moderation: Barbara Dąbrowska and Maria Kosińska
meeting in the main hall, admission free
by sign-up only: +48 22 556 96 96 or e-mail j.kinowska@zacheta.art.pl

28th February 2013 (Thursday), 6 pm

Miasto w komie (City in Cell)

Meeting with Cezary Ciszewski and film screenings multimedia room, entrance from Burschego street, admission free

2nd March (Saturday), 12.15 am

Meeting with the artist's daughters, Sabina i Malwina Antoniszczak meeting in the main hall, admission included in entrance fee

7th March 2013 (Thursday), 6 pm

Meeting with Adriana Prodeus in the series *Come and Ask a Question* meeting in the main hall, admission free

FILM PROGRAMME

5th February 2013, (Tuesday), 6 pm

Mon oncle, dir. Jacques Tati, France, 1958, 120 min.

12th February 2013, (Tuesday), 6 pm

Jak Antoniszczak robił świat [How Antoniszczak Was Making the World], realisation Malina Malinowska-Wollen, Poland, 2009, 14 min.
Dziewczyna z dobrego domu [A Girl from a Good Home], dir. Antoni Bohdziewicz, Poland, 1962, 90 min.

19th February 2013, (Tuesday), 6 pm

Non Camera, dir. Krzysztof Gradowski, Poland, 1980, 26 min.
Upał [Heat], dir. Kazimierz Kutz, Poland, 1964, 81 min.

26th February 2013, (Tuesday), 6 pm

Non-camera animation history. 16mm film screenings by the selected authors: Oscar Fischinger, Len Lye, Norman McLaren, Bertold Bartosch multimedia room, entrance from Burschego street, admission free

Film Programme in Iluzjon Cinema

During the days 8–10th March, a review of the Polish Animation created in the Cracow Animated Film Studio in the 1970s and 1980s will be held at the Iluzjon Cinema of the FilMOTEKA Narodowa (National Film Archive). Alongside the work of Julian Antonisz, who will form the central focus of the screenings, it will also be possible to get to know the works of Jerzy Kucia, Krzysztof Kiwerski, Ryszard Antoniszczak and Aleksander Sroczyński, as well as those of the creator of the Cracow Animated Film Studio, Kazimierz Urbański. In addition, a meeting with the films' authors is planned prior to each screening.

Location: Iluzjon Cinema, Narbutta 50a Street, Warsaw

Entrance tickets. Take to the Iluzjon cinema an entry ticket to the Zachęta Gallery, and you will be able to buy a ticket for the screenings accompanying the Julian Antonisz's exhibition at a discount price. And vice-versa: with a ticket from the Iluzjon Cinema you can buy a discount ticket for entry to the exhibition at Zachęta.

Date: 8–10th March 2013

Organiser: FilMOTEKA Narodowa, www.fn.org.pl; repozytorium.fn.org.pl

GUIDED TOURS AND WORKSHOPS

We run workshops for children and teenagers for the duration of the exhibition. The workshops are held from midday on Tuesday to Friday. Cost: 150 zł per group of up to 25 (preschool and primary school) or 30 participants (middle and secondary school); duration: c. 1.5 hours

Information and booking

Zofia Dubowska-Grynberg, z.dubowska@zacheta.art.pl; +48 22 556 96 71

Guided tours are available in Polish, English, Spanish, German and French

groups of 1–10 people – 150 zł + 0 zł for entrance tickets
groups of more than 10 people – 150 zł + entrance tickets (10 people admitted free); groups up to a maximum of 30 people

Information and booking

Anna Zdzieborska, a.zdzieborska@zacheta.art.pl; +48 22 556 96 42

Guided tour every Sunday at 12.15 (in Polish)

meeting in the main hall, admission included in entrance fee

Zachęta for Teachers

15th, 16th, 22nd, 23rd February 2013

Training *Art of Animation*

Co-organiser: Warsaw Centre for Socio-Educational Innovation and Training

information: a.zdzieborska@zacheta.art.pl, +48 22 556 96 42

Wszystkie prezentowane na wystawie i w książce wynalazki, maszyny, obiekty, dokumenty, oryginalne taśmy non-camerowe, prace graficzne, literackie, dźwiękowe, muzyczne (w tym nuty i nagrania), pomysły, fotografie i projekty autorstwa Juliana Józefa Antoniszczaka są własnością rodziny artysty: Danuty, Sabiny i Malwiny Antoniszczak. Wszelkie prawa zastrzeżone.

sponsorzy galerii /
sponsors of the gallery

sponsorzy wernisażu /
sponsors of the opening reception

patroni medialni /
media patronage

